

Олеся СЕМЧИШИН-ГУЗНЕР

**ЗБІРКА ПОРТРЕТІВ ОЧІЛЬНИКІВ
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
У ЛЬВОВІ 1868—1939 рр.
У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ
ІМ. АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО**

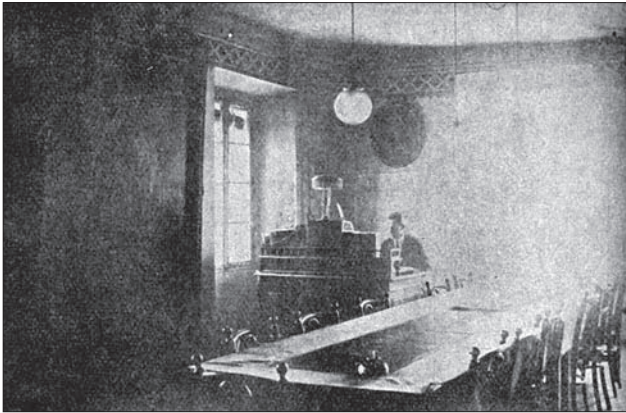
Розглядається галерея живописних портретів голів товариства «Просвіта» та осіб, які спричинились до організації та розвитку інституції. Відстежується історія створення пам'яток у контексті діяльності Товариства. З'ясовується питання надходження аналізованих творів до Національного музею у Львові ім. А. Шептицького. Вперше подається цілісна характеристика портретної галереї діячів «Просвіти» з урахуванням тих творів, місцезнаходження яких нині невідоме.

Ключові слова: Товариство «Просвіта», портретна галерея, музей, К. Устиянович, І. Труш.

У колекції Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького зберігається збірка портретів провідних українських громадських діячів Галичини др. пол. XIX — 1939 р., самовіддана праця яких у свій час спричинилась до поступового відродження національної свідомості народу, до розвитку науки, культури, економічного зростання. Розпочатий процес відродження не спинили навіть політичні події, якими був так насичений вказаний період. Кожна нова влада, у якої опинялись українські землі, насамперед намагалась знищити просвітницькі, наукові й економічні організації та їх провідників. Однак Товариства не лише відновлювали роботу, а й розширювали поле діяльності, демонструючи згуртованість українського суспільства та його готовність відстоювати свої права й свободи.

Першою, та деякий час єдиною, українською організацією в Галичині із чітко сформованою метою — «спомогати народно просвіту в напрямках моральнім, матеріальнім і політичним через видавання практичних книжок, брошур в тій мові, якою нарід говорить», стала в 1868 р. «Просвіта» [9, с. 6]. Очільники Товариства пояснювали потребу створення такої інституції розумінням взаємопов'язаності якості життя народу з рівнем його освіти. Невідрадне становище українського народу у другій половині XIX ст. настільки схвилювало інтелігенцію Галичини, що спричинило згуртування її представників (урядників, священиків, вчителів, міщан, а згодом і селян та робітників) задля піднесення рівня просвіти серед народу. Звичайно, впродовж багатьох років безперервного існування, Товариство не тільки завоювало довіру й підтримку серед широких верств населення, а й поступово розширило поле діяльності, чим безумовно підкріпила свій авторитет й здатність порушувати й вирішувати перспективні програмні завдання. «Своїми виданнями, книжечками і часописами, школами і підручниками для них мала «Просвіта» піднести рівень просвіти серед народу, а далі навчити його гуртуватися у всякі просвітні й економічні кооперації і тим способом виборювати для себе ліпші умови життя, як не добробут» [7, с. 3—4].

Вже 1871 р. при «Просвіті», як «тоді одинокій репрезентантці культурних змагань українців в Галичині», закладено архів, бібліотеку і Український Національний Музей. Як писано про останній — «в дуже скромних рамцях, бо найвартісніше з української старовини знайшлося вже в музеї Ставропігійського Інституту у Львові, головно завдяки Д. Зубрицькому, Із. Шараневичу та о. Ант. Петрушевичеві. А ще біль-

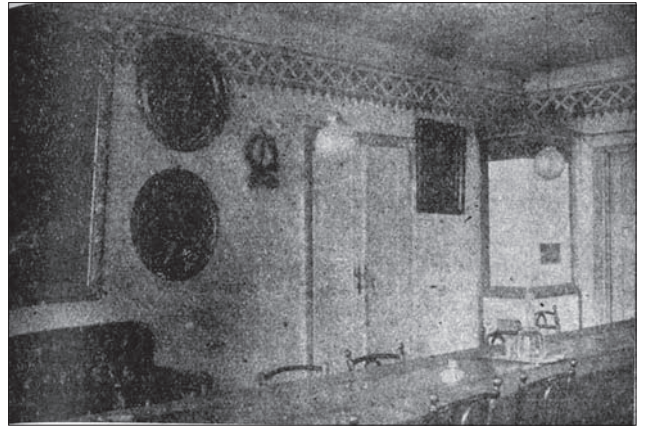
Канцелярія Товариства «Просвіта». Львів. II поверх

ше річей нашої старовини опинилося в польських львівських музеях» [12, с. 196]. Звичайно, бажання призбирувати культурні надбання народу, служити якому й була покликана до життя організація, — стало природним й актуальним. Водночас це не була основна ділянка праці «Просвіти», маргінальність її визначила також і відсутність постійного опікуна-фахівця для музею та архіву, який би дбав про їх розвиток. Згадується лише те, що 1899 р. й у перші роки нового століття музеєм завідував Кость Паньківський, він також підписувався під звітами про стан музею. Надходження були різноманітні й не формували цілість. Навіть збережена документація (публічні звіти, огляди діяльності Товариства) тільки фрагментарно інформують про стан архіву і музею: згадуються окремі ікони, археологія, етнографія, старовинні монети, карти, музичні інструменти, живопис, графіка й скульптура нового часу. Товариство «Просвіта», утримуючи стержень своїх першочергових базових завдань, згодом радо відступала супровідні напрямки організаціям, які мали вужчу спеціалізацію або ж можливості та ресурси, щоб піднести їх до серйозного рівня. Так, з утворенням у Львові Літературного (1873 р.), а з часом (1893 р.) Наукового Товариства Т. Шевченка й заснування при ньому бібліотеки та музею, з появою в 1913 р. Національного музею, подарованого А. Шептицьким, «Просвіта» розподілила свої дотихчасові надбання між цими інституціями, «де ті річі мають добре приміщення і сповняють своє призначення» [12, с. 198]. Серед списку предметів, які надійшли від «Просвіти», є тільки поодинокі портрети, переважно давні, тобто портрети діячів залишалися надалі в «Просвіті» й важко сказати, коли саме їх передали до НТШ.

У музейній колекції Товариства «Просвіта» нас цікавить галерея його визначних діячів, а саме — історія її формування та особистості портретованих. «Просвіта» стала першою українською організацією, яка придбала ще 1894 р. на власні цілі будинок за адресою пл. Ринок, 10 [11, с. XLIV—XLV]*. З того огляду керівництво організації підтримувало інші новоутворені національні об'єднання «Руська Бесіда», «Клуб Русинок», «Боян», «Ватра», НТШ, ділячи, на початках, з ними приміщення. Музей «Просвіти» не мав окремих залів, зокрема пам'ятки образотворчого мистецтва завішували на стінах тих кімнат, які займало Товариство: зали засідань, канцелярії тощо. У видаваних час від часу історіях «Просвіти» можна віднайти рядки, які допомагають відтворити галерею портретів організації: «Льокалі «Просвіти» прикрашені гарними, мистецькими портретами, образами, графіконами, картами тощо. Найкраще прибрані стіни салі засідань. Є там копія портрету Т. Шевченка, портрет Івана Франка, кисти артиста-маляра Ів. Труша. Портрети ініціатора і добродія «Просвіти» о. Степана Качали та голови Товариства А. Вахнянина, Юл. Лаврівського та Вол. Федоровича, кисти артиста-маляра Корнила Устияновича. Портрет голови Юліана Романчука, кисти його сина Тита. Портрети голов о. Ом. Огоновського, д-ра Євг. Олесницького, Петра Огоновського, Ів. Кивелюка і Мих. Галушчинського, кисти Ів. Труша. З інших портретів помітний портрет Костя Левитського, почесного члена Степана Танчаковського (Пана з Карпат), портрет добродія товариства Степана Дубравського і портрет члена основника Ол. Борковського — усі кисти Ів. Труша. З образів цінні Дніпро під Києвом — І. Труша, Похід Ігоря на Половців і Виїзд княжої дружини — П. Холодного, Богун під Берестечком, артиста М. Івасюка та краєвиди П. Ковжуна. Окрім цього є ще погруддя Т. Шевченка і артільного батька на В. Україні Миколи Левитського. Є ще й портрети предкові д-ра Вол. Барвінського і дещо фантастичний Маркіяна Шашкевича» [12, с. 119].

Отже, перелічені в цитаті твори, а серед них більшість складають портрети, ніби виокремлюються у групу пам'яток, які, з одного боку, не належать до музейних експонатів, а з іншого — часом згадуються саме в контексті збірки. Наприклад, у річних звітах Товариства, вперше після заснування, музей згадується 1886 р., «коли В. Федорович прислав у дарі для Музею «Просвіти» свій портрет природньої величи-

ни, роботи — артиста-маляра Корн. Устияновича...». Роком пізніше у повідомленні про стан музею перелічується 6 портретів (Т. Шевченка, о. Степана Качали, Вол. Федоровича, д-ра Ом. Огоновського, Ол. Кониського, Юл. Лаврівського) і бюст Т. Шевченка. 1899 р. у звіті наголошується, що музей скаталогізований, але не згадано жодного портрета, як і в останніх згадках про музей 1903, 1907 і 1909 рр., де вказано кілька предметів і загальна вартість збірки [12, с. 196—198]. Вже згадувалось про те, що «Просвіта» постановила на основі депозитової угоди передати частину музейної збірки Національному музею. Домовленості між інституціями вочевидь існували вже раніше, що пояснює розбіжність у роках, яка зустрічається щодо цього факту. У 1924 р. зазначено: «Музей «Просвіти», що збирався завдяки старанням К. Паныківського й Вол. Шухевича попри бібліотеку при Товаристві, віддано з утворенням «НМ» в 1911 р. до цього музею» [15, с. LVI]. Видання 1932 р. фіксує й пояснює інший рік передачі музейних експонатів до НМ, а саме: «В 1913 р. разом з НТШ «Просвіта» заініціювала ювілей 40-літ письменницької праці І. Франка, якого іменувала своїм почесним членом, а 13 грудня взяла через свого голову Ів. Кивелюка участь у передачі митрополитом А. Шептицьким заснованого ним «НМ» у Львові до вжитку української нації на руки окремої кураторії, до якої входить кожночасний голова «Просвіти», та *Товариство купило його від польської родини Леваковських завдяки заходам д-ра Костя Левицького, передала до цього музею цінні пам'ятки з свого архіву та музею» [12, с. 87—88]. І. Свенціцький, як перший директор Національного музею, у різних джерелах також згадує то травень 1913 р. [19, с. 122], то навіть 1914 р.: «Т-во «Просвіта» [...] ввійшло в постійну депозитову умову з Нац. музеєм, на основі якої його збірки увійшли в склад музейних збірок. Для збереження інтересів цих збірок власних є з рамени Т-ва «Просвіта» один член в Кураторії Н. М. В даному часі цей член від 1926 р. є головою, а попередній член секретарем кураторії Н. М.» [18, с. 18]. Процес передачі музею в дар українському народові А. Шептицьким тривав від 1908 р., тож від цього року, або у наступних до 1913 р., могли відбуватись перемовини у середовищі тогочасної української інтелігенції про майбутнє об'єднання збірок й організаційні та юридичні моменти, такі як членство голів «Просвіти» у Кураторії Національного музею.

Зал засідань Товариства «Просвіта» у Львові

І. Свенціцький так оцінив співпрацю з «Просвітою»: «Найяскравіший же вираз зрозуміння ваги сеї народної інституції (Нац. Музею. — О. С.-Г.) для справи народної дав центральний відділ товариства «Просвіта», що передав у маю 1913 р. свій від літ збираний музей у сталий заряд «НМЛ» [19, с. 122].

Питання влиття збірки «Просвіти» до НТШ згадується ще на засіданні наукового товариства 1 квітня 1900 р., коли тема музею НТШ викликала активну дискусію, у якій брали участь О. Барвінський, В. Шухевич, В. Коцовський, І. Франко, М. Грушевський. Зокрема, О. Барвінський звернувся з пропозицією просити «Просвіту» відступити НТШ свою музейну колекцію [1, с. 2]. «Просвіта» ж розглядала ймовірність передачі музеєві НТШ частини своєї збірки. Коли саме було передано портретну галерею наразі з'ясувати є досить складно. Відомо тільки з упевненістю, що до кінця 1920-х рр. цього не відбулося [12, с. 199]. Цікаво також, що у довідковій рубриці Календаря «Просвіти» за 1924 р. під назвою «Галерії образів», тобто вже після передачі частини музейної колекції НМ, вказується: «Постійної української галерії образів у Львові немає. Великий однак збір староцерковного та нового українського мистецтва є в Національному музеї і постійно збільшується. Зав'язком галерії образів нового мистецтва вважати треба збір образів при музею ім. Т. Шевченка. Галерію портретів суспільних українських діячів уважати треба колекцію в залі засідань «Просвіти» — кисти Корн. Устияновича, І. Труша та Івасюка, гарна також колекція портретів в Товаристві «Дністер» і в «Краєвім Союзі Кредитовім»» [15, с. LVII]. Зважаючи на ці рядки портретна галерея «Просвіти» залишалась ще на той час у приміщенні Товариства

Устиянович Корнило. Портрет Анатолія Вахнянина. 1887 р.

на пл. Ринок, 10. Найбільш ймовірно, що історичні події кінця 30-х рр. ХХ ст. спричинились до передачі пам'яток з «Просвіти» до НТШ, принаймні ті портрети, які належали товариству й стали власністю музею НТШ, на звороті мають такі інвентарні номери, які свідчать про те, що їх вписували до музейних книг після вересня 1939 р. (збережені книги музею НТШ містять інформацію про твори тільки до 1939 р., подальші записи стосуються надходжень Музею етнографії, створеного на базі Академії наук). У 1940 р. частина збірки розформованого музею НТШ увійшла до колекції НМ, а самі пам'ятки заобліковані щойно 1948 р. За Книгою Вступу НМ їх вносили від серпня до кінця листопада 1948 р. на основі попередніх описів Я. Нановського, який почав працювати в музеї з 1942 р. [22]. За таких умов чимало первісних даних щодо пам'яток було втрачено, відтворюються вони по краплині й можливі лише в окремих випадках. Таким чином галерея портретів діячів «Просвіти», що роками формувалась у товаристві, через музей НТШ потрапила до Національного музею, й то у надзвичайно непевний для національної культури час. Про повноту збереження портретної галереї Товариства говорити не доводиться. Окремі згадки дають змогу віддалено скласти уявлення про художників, які виконували портрети та осіб, що їх зображення увіковічувались у творах мистецтва чи то живопису, чи то скульптури.

Перші портрети, які поклали початок галереї, виконував К. Устиянович, який був активним членом «Просвіти» від моменту її заснування. К. Устиянович, повернувшись після завершення навчання у Відні, багато працював на периферії у Славському чи Коломий, але завжди підтримував стосунки зі Львовом і, бажаючи допомагати народові, активно залучається до благодійної справи щойно заснованого товариства «Просвіти»: пише літературні поетичні твори, малює [10, с. 14]. Із різних джерел дізнаємось принаймні про п'ять портретів діячів Товариства його авторства, четверо з яких входять до колекції НМЛ: Степана Качали, Анатолія Вахнянина, Юліана Лаврівського, Владислава Федоровича, Олександра Борковського.

Товариство замовляло К. Устияновичу виконання портретів своїх видатних діячів. Так, наприклад, знаходимо рядки про те, що «в р. 1873 почили пам'ять пок. Юл. Лавровського поминальним богослужінням і припорученим маляреви К. Устияновичеві змалювати его портрет» [2, с. 53]. Невдовзі замовлення було виконане й твір зайняв почесне місце в галереї «Просвіти». Портрет вирішений у формі овалу й потрапив до збірки НМЛ з металевою пластинкою на підрамнику з вигравіруваними роками головування Ю. Лаврівського у товаристві (1870—1873). Художник і портретований були особисто знайомі й співпрацювали як у «Просвіті», так і в театрі «Руської Бесіди» наприкінці 1860 — на поч. 70-х рр. [6, с. 31]. Портретований був другим головою «Просвіти» й людиною чималих заслуг для українців, насамперед власне як засновник першого українського клубного товариства «Руська Бесіда» й українського народного театру при ньому. За проводу Ю. Лаврівського діяльність «Просвіти» була різносторонньою, особливої уваги ж потребувало питання видання шкільних підручників українською мовою. Ю. Лаврівський виокремив у краєвому сеймі для «Просвіти» фінансову допомогу саме на реалізацію цього завдання. К. Устиянович створив стриманий, щирий репрезентативний портрет очільника Товариства. Погруддя Ю. Лаврівського у майже профільній подачі з обличчям, зверненим вправо, в урочистому офіційному вбранні тодішньої інтелігенції (біла сорочка з золотими застібками й чорною кокардою та піджаком чи фракком) замкнене темним брунатним тлом. Виразно сприймається добре промодельоване обличчя з високим освітленим чолом й пильним поглядом великих темних очей. Увагу привертає ціка-

ва зачіска портретованого, й ця деталь, на наш погляд, пом'якшує загалом суворий й скупий у колориті твір і дає змогу нам сприймати самого чоловіка не тільки як людину активну, дієву, а також як творчу особистість, щирю й просту водночас [10, с. 21—22].

Такий формат репрезентативного портрета обраний К. Устияновичем вочевидь був добре сприйнятим у Товаристві, оскільки згодом, отримавши інші замовлення від «Просвіти», а саме на портрети Ст. Качали та А. Вахнянина, він знову до нього звертається.

Так ще 1894 р. гадується про те, що «Виготовлено портрети Ст. Качали и головы тов-ва Ом. Огоновського и Н. Вахнянина» [2, с. 67].

Вже від 1881 р. К. Устиянович оселяється у Львові й тісніше спілкується з інтелігенцією міста, займається оформленням гумористичного часопису «Зеркало». 1887 р. він отримує замовлення від Товариства «Просвіта» на портрет А. Вахнянина [6, с. 33].

Оскільки організація любила практикувала замовлення портретів з певної конкретної нагоди, то можна припустити, що причиною стало 20-річчя від часу заснування Товариства, й постать А. Вахнянина, як першого його голови, була знаковою у цій події. Припускаємо, що й портрет С. Качали міг бути виконаний у той же час, з двох причин: подібно як А. Вахнянина, до ювілею «Просвіти», а також вшановуючи особу ініціатора його заснування у рік його смерті, який збігся із 20-річчям Товариства.

Анатоль, або Наталь Вахнянин, як писали його сучасники, був одним з найбільш обдарованих та найбільш діяльних членів національного відродження 60-х рр. ХІХ ст. Він очолив «Просвіту» на початках заснування Товариства (1868—1870), ще 1871 р. в рамках діяльності організації видав книжечку «Як ярмаркували Тарас з Мотрею», яка була настільки популярною серед народу, що її перевидали 1874 р. Впродовж 1870—1887 рр. А. Вахнянин входив до комісії, яка уклала книжки для народних шкіл і гімназій, а також сам здійснив переклад географії Белінгера для нижчих класів гімназій та «Учебник географії для шкіл середніх». А. Вахнянин відомий також як композитор та засновник ряду музичних товариств «Торбан», «Боян» та інших. На відміну від портрета Ю. Лаврівського А. Вахнянин зображений на світлому тлі та у тричвертевій подачі вліво. Вбрання офіційне, строгі, відкрите обличчя ретельно прописане, загальний колорит теплий і стриманий. Відчувається, що К. Усти-

Гарасимович Марселій. Портрет Омеляна Огоновського. 1886 р.

янович знав портретованого особисто, але не мав з ним ближчих дружніх стосунків. Художник виконав класичний репрезентативний портрет, але відсторонився від власної оцінки особи, яку змальовував. Твір вирізняється серед пам'яток цієї жанрової групи у спадщині К. Устияновича. Я. Нановський вважав його «найбільш репрезентативним» [10, с. 21—22].

Щодо портрета С. Качали, то можна віднайти чимало спільного із портретом Ю. Лаврівського, зокрема щодо колористичної гами та характеру моделювання обличчя, з тією відміною, що портретований зображений у тричвертевому повороті вліво із закладеними руками. На підрамнику твору також прикріплена металева пластинка з гравірованим написом «Степан Качала» [6, с. 32]. Отець С. Качала — ініціатор створення «Просвіти», саме він подав у газеті «Слово» проект заснування товариства й визначив його мету й завдання [9, с. 6]. Він як посол також дбав про інтереси «Просвіти» у галицькому сеймі. А перед смертю (1888 р.) записав поважну суму на Товариство, з процентів якої мали видавати книжечки для народу, а також на нагороди для їх авторів [2, с. 60]. Можливо, цей вчинок також міг дати поштовх до замовлення портрета С. Качали.

Ще 1872 р. Устиянович їздив до Києва, де зазнався із П. Житецьким, М. Старицьким, М. Лисенком та іншими представниками української інтелігенції [10, с. 17]. А роком пізніше розширює коло знайомств, гостюючи півтора року в маєтку В. Федоровича в с. Ві-

Н/х. Портрет Петра Огоновського. 1910-ті рр.

кно на Тернопільщині. Господар постійно приймав у себе вчених, художників, письменників, та й сам був непересічною людиною, цікавим співбесідником, громадським діячем, колекціонером творів народного мистецтва. Його будинок у Вікні був справжнім музеєм з багатою збіркою західноукраїнських народних килимів, тут була зібрана багата бібліотека, історичний архів, на матеріалах якого В. Федорович хотів писати історію українського народу. У селі він заснував першу ткацько-килимарську школу, яка сприяла розвитку килимарства в регіоні. 1875 р. В. Федорович профінансував наклад першої книжечки творів К. Устияновича «Письма К.Н. Устияновича», яка містила дві історичні поеми [5, с. 39]. У ці роки Устиянович натхненно працює: пише літературні твори, малює. Наприклад, портрет власника маєтку, який від 1886 р. зберігався у «Просвіті» як дар Федоровича [10, с. 18; 9, с. 29; 2, с. 47]. Місцезнаходження пам'ятки нині невідоме, а про неї ми знаємо тільки те, що портрет був великого розміру й В. Федоровича художник зобразив у характерному вбранні (часом його ототожнюють з образом козацького ватажка Івана Богуна). Владислав Федорович любив так екстравагантно одягатись, зокрема Ю. Романчук у своїх спогадах писав про нього: «В. Федорович їздив на урочисте відкриття чеського театру в Празі восени 1883-го р., де звертав на себе увагу своїм боярським строєм, в якому і на подарованім ним Просвіті портреті кисти Устияновича він змальований» [17, с. 43]. В. Федорович був третім головою товариства «Просвіта», якраз у рік гостювання у нього К. Устияновича він і очо-

лив організацію й залишався на посту до 1877 року. На новообраного голову поклали великі надії, оскільки він був молодий, незалежний, заможний людиною під тридцять років, з вищою освітою, «високо-культурним спраглим до праці, пошесті і слави чоловіком», — як згадував Ю. Романчук [17, с. 39]. Сподівання справдились. В. Федорович у складний для товариства час, коли 1876 р. у сеймі краю на подану петицію про фінансову допомогу «Просвіті» на видання шкільних книжок, що викликало несправедливі звинувачення з боку польських послів, як голова організації зазначив, що «Просвіта» — товариство незалежних людей, що мають завдання працювати для морального й матеріального піднесення свого народу. Щоб унезалежити Товариство від відступів і подарував «Просвіті» 12000 зр. заінтабульованих в маєтку в Клебанівці, що дало можливість відмовитись від допомоги сейму й заклало основи подальшого економічного зростання «Просвіти» [2, с. 46].

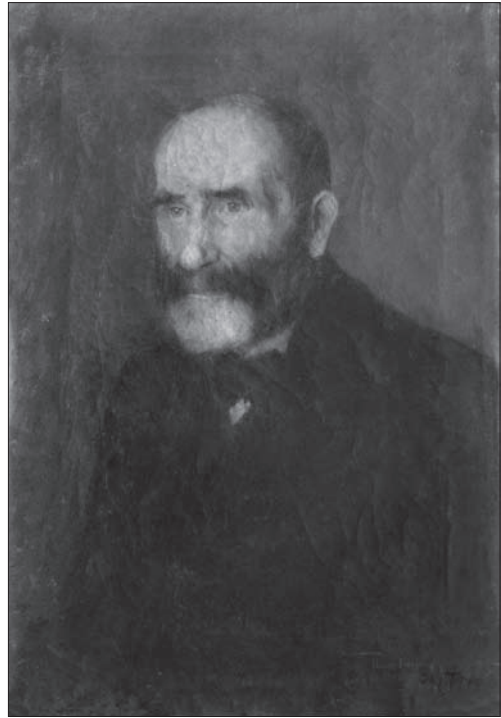
Приятель К. Устияновича з юнацьких років Тит Рєвакович у своїх спогадах про художника від 1917 р. згадує про ще один портрет діяча Товариства: «В «Просвіті» у Львові є портрет колишнього редактора літер. часописи «Зоря», діяльного члена Виділу «Просвіти», пізніше директора гімназії, відтак одного з редакторів «Діла» — Олександра Борковського» [16, с. 9]. Нині пам'ятка зберігається у НМЛ й надійшла вона до музейної збірки щойно 1974 р. від львівського колекціонера А. Лазаревського [6, с. 59], який мав збірку творів найбільш знаних українських митців др. пол. ХІХ — поч. ХХ ст. Можна припустити, що після ліквідації «Просвіти» у 1940-х рр. портрет Борковського зберігався у когось з членів Товариства, а згодом потрапив до збірки львівського колекціонера. Ті часи були надзвичайно складними й твори мистецтва проходили також нелегкий шлях до свого збереження, який часом неможливо реконструювати. Літописці «Просвіти» згадують про цей портрет, але помилково приписують його авторство І. Трушеві [12, с. 119]. Портрет О. Борковського з авторським датуванням 1902 р. й має ознаки, характерні для пізніх творів художника цього жанру: менший формат, більш активне тло, інший підхід до моделювання обличчя тощо. Олександр Борковський для «Просвіти» насамперед був Членом-засновником, організатором перших Загальних зборів, одним із авторів першого Статуту, 1883 р. заступником голови Товариства, чимало зусиль приклав до видавничої діяльності органі-

зації. То ж не дивно, що Товариство бажало мати у своїй галереї портрет такої діяльної особи. Можна припустити, що за традицією його портрет було замовлено організацією з нагоди 60-ліття О. Борковського, яке припадало на 1901 р. [6, с. 59].

В історіях «Просвіти» у звітній документації не завжди знаходимо інформацію про всіх авторів портретної галереї Товариства. Наприклад, у звіті за 1887 р., серед інших зображень, згадується портрет Омеляна Огоновського, який вже, будучи членом-засновником, заступив на посаду голови «Просвіти» 1877 р., змінивши В. Федоровича. Від музею НТШ до збірки НМЛ надійшов один портрет цього непересічного громадського й культурного діяча, виконаний галицьким художником польського походження Марселієм Гарасимовичем¹. Твір має авторське датування 1886 р., то ж цілком ймовірно, що саме про цю пам'ятку йшла мова у звіті за 1887 р. М. Гарасимович (1859—1935) закінчивши навчання у Кракові, Відні й Мюнхені. 1885 р. оселяється у Львові, де залишається до кінця життя. І якраз наступного року виконує замовлений «Просвітою» портрет. Твір овальний й розмірами наблизений до зображень Ю. Лаврівського, С. Качали й А. Вахнянина й міг бути виконаний напередодні 10-ї річниці головування О. Огоновського в «Просвіті», що припадало на 1887 р. Він професійного виконання, доброї реалістичної школи, ретельно викінчений, продуманий у колориті, де нейтральне, але багате живописне тло підкреслює виразність обличчя портретованого. Офіційне темне вбрання з білосніжною колораткою вказують на священника, яким і був О. Огоновський. Попри те, що портретований був духовною особою, професором університету, автором першої багатотомної «Історії української літератури», за його головування організація зробила крок до розширення своєї діяльності від суто просвітницької до освітньо-економічної і тому стала сильним розгалуженим об'єднанням. О. Огоновський також відмежував «Просвіту» від політики у складний період, коли особливо гостро постали політичні питання, зиніціювавши заснування окремого Товариства «Народня Рада». Його перу належить перший в Галичині життєпис Т. Шевченка. Загалом О. Огоновський присвятив близько 26 років свого життя роботі в «Просвіті», з яких 17 як його голова.

¹ Гарасимович М. Портрет Омеляна Огоновського. 1886 р. Полотно (овал), олія. 73 х 60. Внизу зліва підпис червоною фарбою: «Marcelli Harasimowicz / Lwów, 1886».

Труш Іван. Портрет Степана Дубравського. 1898 р.

Після його раптової смерті від серцевого приступу понад рік Товариство залишалось без очільника.

Вшановуючи віддану працю О. Огоновського Виділ «Просвіти» ще 1890 р. іменував його почесним членом, а також, як писали історики, Товариства, «... щоб на майбутнє присвйчував його приклад пізнішим Головам, Виділ завісив у салі засідань портрет О. Огоновського та видав окрему членську книжечку за липень 1895 р., де було описано життя і діяльність його» [12, с. 55].

Доля портрета п'ятого Голови Товариства «Просвіта», яким став 1896 р. Юліан Романчук, нині невідома. Зустрічається тільки інформація про те, що його портрет був у галереї й його виконав син портретованого Тит Романчук [12, с. 119]. Загалом постать художника Тита Романчука (1865—1911) малодосліджена, навіть ті окремі факти про його життя й кілька збережених і знаних творів не дають вичерпних відповідей, які б могли визначити належне місце митця в українському мистецтві кінця ХІХ — початку ХХ століття. Заслуги ж Юліана Романчука для українського народу, а особливо для українців Галичини, у сфері політичній, громадській, культурно-просвітній настільки вагомі, що його портрети замовляли різні національні організації. Так, наприклад, на виконання портрета Ю. Романчука, як одного із засновників НТШ у 1873 р., та його

Н/х. Портрет Михайла Димета. Др. пол. XIX ст.

активного члена, отримав орієнтовно 1922 р. замовлення П. Холодний старший [21, с. 19, 142]. Однак пам'ятка була знищена 1952 року [8, с. 39].

У фондах НМЛ є також поколінний портрет Ю. Романчука, репрезентативного характеру, автор якого невідомий. Твір передає образ Ю. Романчука швидше як політичного діяча, члена Галицького сейму та Австрійського парламенту².

Чотири роки очолював «Просвіту», за характерною секретаря Товариства І. Брика, «тихий за характером хрустальний й вельми роботязкий» Петро Огоновський, «прегарна душа в слабому тілі» [4, с. 56]. Цей спокійний чоловік, який намагався триматись осторонь від політики, наполегливо й самовіддано працював задля основного, освітнього напрямку Товариства. Про його портрет у галереї «Просвіти» писали: «В салі засідань Виділу завішено портрет П. Огоновського роботи І. Труша» [12, с. 77]. У фондах НМЛ зберігається тільки один портрет П. Огоновського, але невідомого автора. Враховуючи те, що в окремих випадках стосовно авторства деяких згаданих портретів ми можемо відстежити помилки, а також зважаючи на такі ознаки, як овальний формат, погруддя та латунна пластинка з виґравіруваним написом «VII Петро Огоновський (1906—1910)» (роки головування в «Просвіті»), й відсутність такого портрета у творчій спадщині

² Невідомий художник поч. XX ст. Портрет Юліана Романчука. Полотно, олія. 149,5 x 90.

І. Труша, припускаємо, що саме про цю музейну пам'ятку йшла мова. Петро Огоновський зображений, як і його попередники, у темному жакеті й білій сорочці з високим комірцем-стійкою. Голова худорлявого літнього чоловіка з високим чолом та залисиною злегка повернена вправо. У нього сірувато-блакитні очі, сива коротка борідка й вуса. Саме таким його можна впізнати на старих світлинах, що час до часу репродукувались у ювілейних виданнях Товариства. Портрет належить пензлю художника, який мав фахову освіту й добре володів рисунком, а також, вочевидь, мав досвід у виконанні робіт такого характеру. Пам'ятка потребує проведення переконливої атрибуції, з урахуванням порівняно нечисельного кола галицьких митців початку XX ст., які могли бути залучені до її виконання³.

І. Труш справді тісно співпрацював з Товариством «Просвіта» й виконував портрети очільників та добродіїв організації. Один з найбільш ранніх творів цього жанру у його творчості був портрет почесного члена Товариства Степана Дубравського, датований 1898 р.⁴ На рік виконання твору Ст. Дубравському сповнилось 70 років, то ж, можливо, І. Труш виконав портрет до ювілею добродія, але ми не знайшли інформації про те, що «Просвіта» його замовляла у художника. Можливо, «Просвіта» придбала портрет після першої виставки Товариства для розвою руської штуки 1898 р., де він експонувався [3, с. 20].

Портрет передає поясне зображення худорлявого лисуватого, дещо згорбленого дідуса, з підстриженими вусами й ледь припорошеною сивиною акуратною бородою. У нього великий ніс, глибоко посаджені очі та густі темні брови, вбрання темне, попід шиєю видніється біла сорочка з метеликом. Портретований намальований у тричвертевому повороті вліво на нейтральному темному Христо-зеленкавому тлі. Степан Дубравський все своє життя присвятив педагогічній діяльності, самостійно здобув освіту, вчителював за призначенням у Новім Сончі, Львові, а від 1862 р. у реальній гімназії в Стрию. Як гімназійний професор 1888 р. за вислугою літі вийшов на пенсію. Його дуже поважали за патріотичну позицію й совісну багаторічну працю над просвітою й вихованням молоді. Він також багато працював над собою, був дописувачем ча-

³ Невідомий художник поч. XX ст. Портрет Петра Огоновського. Полотно, олія (овал). 63 x 54.

⁴ Труш Іван. Портрет Степана Дубравського. 1898 р. Полотно, олія. 66,5 x 47.

опису «Домь и школа», а 1881 р. видав наукову працю, присвячену мовним питанням. Ціле життя прожив, притримуючись настанови своїх батьків «працєю і щадли!»), тому зумів призбирати поважне майно, яке заповів на просвітницько-добродійні цілі. Сам Ст. Дубравський писав: «Походжу з незаможної гірської, в Самбірщині проживаючої загонової руської шляхти, котра в тій стороні, від кількох віків оселена по селах і присілках, сильно розродилася, а через поділ землі і брак просвіти здрібніла і зубожіла. З історії минулих віків відомо, що деякі мужі з руських шляхетських родин тої околиці мають славу просвітну, або лицарську не тільки в краю і бувшій Річі посполитій польській, але й європейську. З огляду на прикмети і історичні традиції минулості тої, в народній просвіті занедбаної, руської шляхти постановив я в своїм завіщаню з дня 10 лютого 1885 р. моє власне рухоме і нерухоме, з просвітної праці заощаджене, майно призначити по моїй смерті на вісім стипендій для моєї родини і для родини моєї жени: а коли би не було кандидатів на ті стипендії з наших родин, то по 15 літах ті стипендії подвоюються і тоді мають право убігатися о них також студенти з інших родин руської шляхти і сироти по учителях шкіл народних і середніх з давного округу самбірського і стрийського» [13, с. 172—173]. 1890 р. С. Дубравський віддав у розпорядження «Просвіти» «4000 К. (крон. — О. С.-Г.) в цінних паперах», які становили капітал для премій «Фундації імені Стефана Дубравського» за найкращі популярні праці з історії, географії, етнографії, господарства і права, видавані Товариством. У «Просвіті» було закладено допоміжний фонд ім. бл. п. Ст. Дубравського для вбогих школярів громад Топільниця й Тур'є, стипендійний фонд Ст. Дубравського на стипендії для учнів шкіл народних, середніх та вищих [12, с. 119].

І. Труш — автор також портретів чотирьох голів «Просвіти»: Євгена Олесницького, Івана Кивелюка, Михайла Галушинського, Івана Брика.

Є. Олесницький досить коротко очолював «Просвіту» (29.VI—2.XI.1906). Він замінив на посаді Ю. Романчука. Потрібно пам'ятати про те, що майже кожен голова Товариства «Просвіта» не займався тільки виключно справами цієї організації. Це були люди широких поглядів, ґрунтовної освіти, патріоти, верхівка національної інтелігенції краю й на їхні плечі покладалось вирішення чисельних проблем різного характеру, від політичних до освітніх. Вони обирались до Га-

лицького сейму, Австрійського парламенту, де відстоювали права українців, вони ж були ініціаторами, рушіями різнопланових організацій (музичних, ремісничих, кредитових, господарчих, спортивних, освітніх, педагогічних тощо), авторами ґрунтовних фахових досліджень, займали чітку громадянську позицію у суспільстві. Є. Олесницький від 1907 р. був послом до Віденського парламенту, то ж більш сконцентрованим на справах Товариства став Петро Огоновський, який того ж року перейняв на себе обов'язки голови. На жаль, портрет Є. Олесницького, виконаний для «Просвіти» І. Трушем, був знищений 1952 р. й уявлення про нього черпаємо із запису Книги Вступу НМЛ: «Погруддя дві чверті вліво старшого віком мужчини русявого з товстявим широким обличчям, з русявими вусами вгору, в цвікері на носі зі звисаючою зліва чорною ниткою. Волосся вбік зачесане. Одежа сірої краски, на шії видно білий рубець комірця і сіру крават зі сірjavими щиками та золотою шпилькою. Сигнатура зліва внизу «Дар автора «Просвіти», справа — «Присвячую В.П. Михайлові Галібеєви — Іван Труш». Виміри: 66 x 55,5». Твір перебував у збірці від 1940 р., після розформування музею НТШ [8, с. 37].

У портреті Є. Олесницького І. Труш відійшов від попередньої традиції щодо галереї очільників «Просвіти» komponувати погруддя портретованих в овал, й надалі, в наступних пам'ятках притримувался звичного прямокутного формату.

Головування Івана Кивелюка (1910—1922) в Товаристві охопило надзвичайно складний історичний період, який безпосередньо відобразився й на діяльності «Просвіти» й на долі її членів й проводу. І. Кивелюк добре знав організацію зсередини, оскільки тривалий час був її активним членом, заслуженим членом Виділу в Копичинцях. Правник за освітою, як і Є. Олесницький, він дбав про національні питання, був соймовий послом й працював у різних українських об'єднаннях. За оцінкою сучасників він був непохитного характеру, надзвичайно працьовитий і енергійний, та більш ніж інші інституції любив «Просвіту», тому чимало праці присвячував саме їй. Товариство значно піднялось у розвитку за його головування та водночас пережило й період занепаду у воєнних подіях. У довоєнний період в освітній діяльності організації закладались читальні «Просвіти», бібліотеки, влаштовувались лекції; в економічній сфері, у зв'язку з формуванням товариства «Сільський Господар», було здійснено переорієнтацію

на господарсько-навчальну діяльність. «Просвіта» також організувала урочистості, пов'язані з М. Шашкевичем 1911 р., з 40-літньою літературною діяльністю І. Франка 1913 р., з 100-літнім ювілеєм Т. Шевченка 1914 р., організація брала участь у відкритті Національного музею 1913 р. Згодом, у зв'язку із зміною влади, Головний Виділ емігрував до Відня. 1918 р. Ів. Кивелюк був заарештований й вивезений в табір інтернованих в Дом'є. Незважаючи на те, що він сидів у тюрмі, на зборах «Просвіти» 1 листопада 1921 р. його знову було обрано головою Товариства, за його відсутності керував Товариством І. Брик. Виснажений таборами й тюрмами, спустошений після смерті дружини, І. Кивелюк у березні 1922 р. помер у тому віці, коли міг ще чимало зробити для українського народу [12, с. 77—78, 86—88]. Його трьома дітьми, які залишились сиротами, заопікувалась «Просвіта», що пам'ятала про заслуги свого Голови, взяла зобов'язання утримувати й виховувати їх.

Таким ще сповненим енергії й рішучості до громадської праці постає восьмий голова Товариства на портреті. І. Труш зображає традиційно погруддя літнього лисуватого чоловіка з коротким сивим волоссям, густими також сивими вусами й невеличкою акуратною формою борідкою, одягненого в темний костюм з білою сорочкою, висока стійка якої стягнена брунатною краваткою. Майже фронтальне погруддя подано на нейтральному охристому тлі, що вигідно підкреслює риси обличчя й концентрує увагу глядача на виразному погляді портретованого. Портрет не датований, припускаємо, що І. Труш міг його намалювати вже після смерті І. Кивелюка, орієнтуючись на світлину, тобто у 1920-х рр.⁵

У творчій спадщині І. Труша є кілька портретів Михайла Галущинського, наступного очільника «Просвіти», обраного 1 квітня 1923 р., й який залишався на цьому посту до кінця життя (1931 р.). На його плечі було покладено основне завдання — відновити повноцінну діяльність Товариства. За його керівництва Товариство, поступово долаючи фінансову скруту, не лише відновило порушену у воєнні роки роботу своїх філій і читалень, а й розширило їх географію, стало членом Всесвітнього союзу освіти для дорослих у Лондоні, налагодило міжнародні зв'язки з подібними освітніми організаціями, розгор-

нуло активну видавничу діяльність тощо. Обидва портрети датовані 1927 р. й, по-суті, є авторськими повторами. Відповідно до напису на одній з пам'яток «Дар автора Тов. Педагогічному»⁶ портрет належав іншій організації, оскільки М. Галущинський як багатолітній вчитель, директор української приватної гімназії, який приклався до розвитку гімназійної освіти в Галичині, мав пряме відношення до її діяльності. Другий портрет, як і попередній, надійшов з музею НТШ й немає ніяких дарчих написів, тому припускаємо, що він міг входити до збірки «Просвіти», або ж, принаймні, посвячуватися М. Галущинському як очільнику цього Товариства. Один рік виконання для двох портретів М. Галущинського наштовкує на думку, що вони могли бути намальовані І. Трушем напередодні 50-ліття портретованого.

Портрет Івана Брика, як десятого Голови «Просвіти», І. Труш намалював у 1936 р. Він також надійшов з музею НТШ із додатковою приміткою «Просвіта» в Книзі Вступу НМЛ. Пам'ятка знищена 1952 р. у складі т. зв. Спецфонду [8, с. 37]. Зберігся її опис, який наводимо без змін: «Середніх літ лисавий мужчина з русявими вусами, в золотому «цвікері» на носі, зображений до пояса три чверті вліво на жовтавому тлі. Обличчя легко задумливе, сірі очі дещо вгору. Одежа сіра, оливкового відтінку, на шії білий викладений комірець з брунатною краваткою. — Сигнатура внизу зправа: «Іван Труш 1936». Виміри: 73 x 53». Оминути ім'я І. Брика в огляді громадсько-культурного й освітнього життя Галичини п. пол. ХХ ст. неможливо. Він і автор розвідок про творчість Т. Шевченка, М. Шашкевича, й багатолітній діяльний член «Просвіти», який займав різні пости, дійсний член НТШ. За його головування Товариство працювало далі, переборюючи труднощі. У 1936—1938 рр. «Просвіта» мала розгорнену мережу читалень, домівок, гуртків, курсів, різнопланових комісій, близько півмільйона активних членів. 1938 р. ще вдалось урочисто відзначити 70-річчя заснування «Просвіти» за участі А. Шептицького й Никити Будки. Водночас посилений тиск польської влади на Товариство й нові історичні реалії від 1939 р. призвели до припинення діяльності «Просвіти», як і інших національних організацій на українських землях.

⁵ Труш Іван. Портрет Івана Кивелюка. Полотно, олія. 64,5 x 50.

⁶ Труш Іван. Портрет Галущинського. Картон, олія. 71 x 56,5.

Поряд із згаданими портретами очільників Товариства «Просвіта» у Львові у фондах НМЛ є пам'ятки, на яких зображені особи, які були почесними членами організації, її добродіями й жертводавцями. Не обов'язково ці пам'ятки входили до галереї «Просвіти», їх могли замовляти інші організації, з якими були пов'язані портретовані, таким чином вшановуючи їхню самовіддану працю. Так, наприклад, К. Устиянович ще у 1860—1870-х рр. виконав «Портрет Корнила Сушкевича», якого знав особисто й з яким співпрацював ще від початків заснування «Просвіти». Зокрема, друга частина «Писем К.Н. Устияновича», які видавала «Просвіта», вийшла 1876 р. накладом К. Сушкевича. Вона, як і попередня, містила твори на історичну тематику [5, с. 40]. К. Сушкевич був одним із засновників й заступником першого голови Товариства А. Вахнянина й доклав чимало зусиль для становлення «Просвіти». Водночас К. Сушкевич широко відомий як Перший голова Товариства Шевченка (1874—1885 рр.) й загалом громадсько-культурний діяч. Портрет К. Устияновича придбало НТШ 1904 р., про що писалось у звітах інституції: «Галерея образів містить особливо цінну колекцію портретів. В сім році (1904 р. — О. С.-Г.) закуплено до неї портрет першого голови Товариства К. Сушкевича, мальований пок. К. Устияновичем» [20, с. 6]. Й від того часу на підрамнику твору з'явився напис «порт. Корнила Сушкевича перший голова Т-ва».

Надзвичайно цікавою особистістю, портрет якої міг бути також у різних українських інституціях, вважаємо Михайла Димета. До збірки НМЛ також належить його портрет невідомого художника др. пол. ХІХ ст., виконаний на блясі й закомпонований в овал⁷. У спогадах про початки «Просвіти» до 60-ліття її заснування Ю. Романчук писав: «І збори «Просвіти» відкрив і вів старший міщанин Товариницький, купець і властитель кам'яниці в Ринку. Був ще також один значніший міщанин і властитель кам'яниці в Ринку Мих. Димет: оба, особливо ж цей другий, щирі українці-народовці. Димет відіграв поважнішу роль в народному житті українців, він перший спровадив українські книжки з Росії і був членом депутації до цісаря у василіансько-езуїтській справі» [17, с. 31—32].

⁷ Невідомий художник др. пол. ХІХ ст. Портрет купця Михайла Димета — симпатика літератури. Бляха, олія (овал). 47 х 36.

М. Димет був львівським купцем, визначним діячем ще з 1848 р., членом-засновник і добродієм «Просвіти». Поміж інших меценатських справ він дав гроші на видання першої книжечки «Просвіти» — «Зоря». За свій внесок у розвиток Товариства його іменували почесним членом «Просвіти» [12, с. 142]. М. Димет чимало зробив для розвитку національного видавництва в Галичині й популяризації української літератури, саме він ще 1862 р. привіз до краю кілька Кобзарів Т. Шевченка. Його портрет міг входити й до галереї портретів у Товаристві ім. Т. Шевченка, де М. Димета особливо шанували.

Серед добродіїв «Просвіти» було чимало й інших осіб, завдяки спільним зусиллям яких Товариство розширювало свою діяльність. У НМЛ є, наприклад, «Портрет Михайла Малецького» 1923 р. І. Труша⁸. Серед втрачених — «Портрет Костя Левицького» 1925 р. [8, с. 37].

Галерея портретів у Товаристві «Просвіта» почала формуватись від 1870-х рр. Автори портретів перших очільників й деяких членів-засновників організації притримувались подібної композиційної схеми, реалістичної манери письма й характерного овального формату полотна, що було диктоване, з одного боку, самою офіційною функцією творів, а з іншого, припускаємо, художньою традицією, що панувала у мистецтві Галичини др. пол. ХІХ ст. Отримана класична освіта Відня чи Мюнхена мала вирішальне значення для подальшої творчості галицьких митців. Згодом у пам'ятках вже 1910—1930-х рр. художники вільніші, портрети більш різноманітні навіть в офіційних рамках, звичного прямокутного формату приблизно одного розміру. Їх основний виконавець І. Труш. У своїй розмаїтості, й незважаючи на втрати, галерея портретів діячів «Просвіти», відповідно до побажання її замовника, яким виступає саме Товариство, до нині сповняє своє основне призначення — пам'ять народу й приклад для нащадків, що ніколи не втрачає своєї актуальності.

1. Бандрівський М. Музей НТШ: з нашої історії / М. Бандрівський, Т. Романюк. — Львів, 1999. — С. 2.
2. Белей І. Двадцять и п'ять леть історіи товариства «Просвьты» / І. Белей — Львів : з друкарні НТШ, 1894. — 68 с.

⁸ Труш Іван. Портрет Михайла Малецького. 1923 р. Картон, олія. 66 х 55.

3. Біла О. Портрети громадських діячів пензля І. Труша в збірці Національного музею у Львові ім. А. Шептицького (у контексті дослідження співпраці митця з Науковим Товариством ім. Шевченка у Львові) / Оксана Біла // Збереження й дослідження історико-культурної спадщини в музейних зібраннях: історичні, мистецтвознавчі та музеологічні аспекти діяльності : доп. та повідомл. Міжнародної наук. конф., Львів, 25—27 вер. 2013 р. / Національний музей у Львові ім. А. Шептицького. — Львів, 2013. — С. 10—29.
4. Брик І. З картин забутого / І. Брик // Народний ілюстрований календар товариства «Просвіта» на переступний рік, 1928. Ювілейне видання з нагоди 60-ліття «Просвіти» і 50-ліття календаря. — Львів, 1927. — С. 55—56.
5. Горак Р. Призабуті з Вовкова / Р. Горак. — Львів : ЗУКЦ, 2010.
6. Жеплинська О. Корнило Устиянович (1839—1903). Малярство, графіка, рукописи : альбом-каталог / О. Жеплинська // Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького. — К. : Р. К. Майстер Принт, 2013. — 104 с
7. Ілюстрований народний календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1914 : Коштом Тов-а «Просвіта», з друкарні НТШ. — Львів, 1914.
8. Каталог втрачених експонатів Національного музею у Львові / авт.-упоряд. В. Арофікін, Д. Посацька. — К. ; Львів : Триумф, 1996. — 102 с. : іл.
9. Лозинський М. Сорок літ діяльності «Просвіти» (в 40-літній ювілей Товариства) / М. Лозинський. — Львів : з друкарні НТШ, 1908. — 72 с.
10. Нановський Я. К.М. Устиянович / Я. Нановський. — К., 1963. — 45 с. : іл.
11. Народні й ілюстрований календар тов. «Просвіта» на переступний рік 1924 / ред. Ст. Шах. — Львів, 1924.
12. Перський Ст. Популярна історія Товариства «Просвіта» / Ст. Перський. — Львів, 1932. — 268 с.
13. Посмертні згадки // Ілюстрований календар Товариства «Просвіта» на рік звичайний 1910. — С. 172—173.
14. Провідник по Львові // Ілюстрований народний календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1914 : Коштом Тов-а «Просвіта», з друкарні НТШ. — Львів, 1914.
15. Провідник по Львову / Народний ілюстрований календар тов. «Просвіта» на переступний рік 1924 ; ред. Ст. Шаха. — Р. 46 — С. LVII
16. Ревакович Т. Спогади про Корнила Устияновича / Т. Ревакович // Світ. — 1917. — Ч. 6. — С. 9.
17. Романчук Ю. Товариство «Просвіта» в перших часах свого розвитку. Події і люди / Ю. Романчук // Народний ілюстрований календар товариства «Просвіта» на переступний рік 1928. Ювілейне видання з нагоди 60-ліття «Просвіти» і 50-ліття календаря. — Львів, 1927. — С. 31—44.
18. Свенціцький І. XXV Літ діяльності Національного музею / І. Свенціцький // Двадцять п'ять-ліття Національного музею у Львові / під редакцією І. Свенціцького. — Львів, 1930. — 123 с.
19. Свенціцький І. Національний музей у Львові / І. Свенціцький // Ілюстрований народний календар Товариства «Просвіта» на звичайний рік 1914. — Львів : з друкарні НТШ, 1914. — С. 119—122.
20. Хроніка НТШ у Львові за 1905 р. — Ч. 21. — Львів, 1905.
21. Хроніка НТШ у Львові за роки 1923—1925. — Ч. 67—68. — Львів, 1926. — С. 19, 142.
22. Щоденник НМЛ. 1940—1944 рр.

Olesya Semchyshyn-Huzner

HEADS OF PROSVITA SOCIETY
IN LVIV (1868—1939) AND COLLECTION
OF THEIR PORTRAITS IN ANDREI
SHEPTYTSKY NATIONAL MUSEUM

In the article has been considered a gallery of portrait paintings presenting the images of native intellectualists and creative personalities that headed the Prosvita Society. In contextual study of Society's activities the article has also traced provenance of mentioned artworks. Some light has been thrown upon the problem as for the incoming of analyzed artifacts in Lviv A. Sheptytsky National Museum. For the first time has been presented the whole characteristics of portrait gallery of Prosvita activists including paintings of unknown until now location.

Keywords: Prosvita Society, portrait gallery, museum, K. Ustyanovych, I. Trush.

Olesya Semchyshyn-Huzner

СОБРАНИЕ ПОРТРЕТОВ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ
ОБЩЕСТВА «ПРОСВИТА» ВО ЛЬВОВЕ
1868—1939 гг. В НАЦИОНАЛЬНОМ МУЗЕЕ
ИМ. АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Рассматривается галерея живописных портретов председателей Общества «Просвита». Отслеживается история создания упомянутых памятников живописи в контексте деятельности Общества. Выясняется вопрос поступления анализируемых произведений в Национальный музей во Львове им. А. Шептицького. Впервые представлена целостная характеристика портретной галереи деятелей «Просвиты» с учетом тех произведений, местонахождение которых сейчас неизвестно.

Ключевые слова: Общество «Просвита», портретная галерея, музей, К. Устиянович, И. Труш.